

Äiti, älä jätä!

Leila Viitala

Äiti, älä jätä

Leila Viitala

© 2022 Leila Viitala

Etukannen kuva: Leila ja Siiri-äiti Kilpuan asemalla 1944

Takakannen kuva: Leila lapsena

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-6106-9 (nid.)

Sisällysluettelo

Alkusanat.....	6
Kirjoittajan alkusanat	6
Toivon anatomia	9
Hän sai lahjaksi elämän	10
Toimittajien alkusanat	11
Kolmen sukupolven sotaorpous!.....	12
Omaan elämään perustuva romaani Lellestä	13
Siirin vanhemmat	14
Leilan äiti kertoo esikoisestaan	15
Äidin oma sankari!	17
Puolustusvoimien lippujuhla	17
Sota ja lapsi – kesäkuun neljäntenä vuonna 1942	17
Uusi elämä sodan keskellä.....	20
Rintamalta kotiin	24
Rauhan aika Suomessa ja kotirintamalla	28
Kotielämään sopeutumista.....	28
Perhe muuttaa Ouluun.....	30
Isän kuolema – Lellen uusi elämä	33
Kotona yksin – uhattuna.....	34
Mä olin yksi kukka vain... elämänkaareni	37
Elämänvaiheet.....	37
Lapsuus.....	37
Nuoruus.....	42
Nuori aikuinen	44
Keski-ikäinen aikuinen.....	55

Olen särkynyt saviruukku, pala palalta murtui pois.....	62
Vain ihmettelin ja itkin, en millään murtunut ois.....	63
Sinä Herra minut murskasit... ..	63
Kehityopsykologiaa	66
Oma minäkuva ja itsetunnon kehitys	66
Ikävuodet 2–3.....	67
Ikävuodet 4–7	68
Ikäkaudet 8–12	69
Nuoruusikä 12–15	70
Varhaisaikuinen 15–	71
Aikuisuus 18–40	73
Keski-ikäinen aikuinen.....	75
Elämä.....	76
Suhde lapsiin äitinä ja äitipuolena.....	78
Ikuisestiko paha, vai kyllin hyvä äitipuoli.....	78
Jatko-opiskelua vihan käsitteelle äiti-tytärsuhteessa	82
Vastuulliseen elämään	83
Kirje Leila-äidiltä tyttarelle	84
Vanhemmat odottivat lapsen syntyvän jouluksi.....	87
Suhde viimeiseen puolisoon Arviin.....	89
Kirjeitä Leilalle	89
Sovintoja, suvantoja	99
Ihminen haluaa sopeutua, tulla hyväksytyksi ja löytää paikkansa maailmassa! .	102
Palkka 23 vuoden sitoutumisesta	108
Kokemuksia 1990-luvulta	111
Dokumentti 1990-luvun laman konkurssikokemuksesta	111

Lamako – milloin?	112
Ensimmäinen sudenkuoppa	114
Toimintaa ja hankesuunnittelua.....	115
Kunnan tuki yrittäjälle	118
Vapaaehtoistyötä vuosina 1991–1995	121
Raportti toiminnastani velkaantuneiden yhdistyksissä vuosina 1992–1994	122
Suomen Nivel Keskusliitto	125
Toivottomuus ryöstöjen motiivina	128
Kirje kriisiryhmän asiakkaalle	129
Sosiaalialan ammattityötä kaivataan Kolumbiassa.....	132
Kuinka katulapsiongelma syntyy	133
Sosiaalityö	134
Katulapsesta kansalaiseksi.....	135
Matkalaukussa intiaaneja.....	136
Matkailu avartaa vai avartaako?	138
Lyyli Nevanperä, Leila Viitala ja lotat isänmaan asialla.....	141
Surun kasvot.....	143
Kuvia.....	144

Alkusanat

Kirjoittajan alkusanat

Olin lapsena paljon molemmissa mummoloissani. Mummot itkivät ja papat olivat hiljaisia. He hyysäsivät meitä lapsia. Heidän arvonsa olivat ilo, rakkaus, hellyys ja huolenpito. Ne jäivät mieleeni. Kaikki itkivät menetettyjä läheisiään. Sipilän mummu sanoi: ”Ensimmäisenä kun minä synnyin, minä itkin. Jokainen armon päivä opettaa, miksi.” Isäni Reino oli Uhtualla taistelulähetinä. Äitini Siiri oli kotirintamatyössä Åströmin tehtaalla. Oulun Tuiraan tultiin synnyttämään. Oulaisissa oli tuolloin koti. Kotiin jääneet lauloivat Erikasta lapselleen surussaan, kun muista äideistä ei ollut lohtua. Nykyään laulu tunnetaan nimellä Kaarina.

Ilo on se, joka elättää. Olen luonteeltani iloinen ja rakastan ihmisiä. Äiti opetti arvot. Vaikka hänellä oli haaksirikkoja, hän ei luopunut arvoistaan ja elämänuskostaan. Hän oli positiivinen ihminen, Juho ja Lyydia Laakson vanhin tytär. Sota oli lähellä ja kuolema oli aina läsnä. Orpokotiin vietiin kavereitten itkeviä ja ikävöiviä lapsia. Sosiaalityö on pelastanut monta lasta orpokodeissa ja sijaiskodeissa. Jälleenrakennus yhdisti suomalaisia mutta ei kaikkia.

Perheissä ajateltiin, että Herra kurittaa omiansa, ja isät kurittavat lapsiaan, jotta heistä tuli kunnon kansalaisia. Väkivallan kokemus tuli sodasta. Uhtuan reissu oli monille kova paikka. Kotona oli puutetta ruoasta ja rahasta. Pula-aikana jotkut joutuivat jopa kerjäämään, kun isommat talot eivät elättäneet köyhimpiä. Isoäitini ja äitini kerjäsivät. Lapsi kasvaa asenteeseen ”köyhyys” ja pitää sitä itsestään selvänä ja elää aikuisenakin ”köyhänä”. Kuntakeskeinen sosiaalityö alkoi vasta sodan jälkeen.

Isäni sotakokemus toi väkivallan perheeseen. Isä riiteli, tappeli ja löi. Hän sai polion ensimmäisten joukossa ja hän oli eristysosastolla Oulun kaupunginsairaalassa. Istuimme puistonpenkillä emmekä siskoni kanssa ymmärtäneet, miksi isä makasi, kun ikkunasta häntä katselimme. Oli hyvä, että hän makasi ja oli poissa kotoa, sillä hän aina hakkasi minua, kun olin pieni. Hän

oli luonteeltaan tulinen, tein aina väärin, hän löi ja läpsi, ja äiti seurasi sivusta voimattomana.

Hautajaiset olivat Oulun hautausmaalla. Arkku avattiin, isän varpaat näkyivät ja veri tihkui niistä. —”Siitä sait, minua aina hakkasit.” Juoksin suihkualtaan reunalle ja liotin omia varpaitani. Äiti otti tukasta kiinni: ”Sinä saatanan kakara, et voi pysyä paikalla edes täällä hautausmaalla.” Hakkaaminen oli yleistä, joka kodissa hakattiin lapsia ja vaimoja. Pieksäminen oli ajan kasvatuskeino. Äiti ei lyönyt, hän suojeli minua. Hän sai nyrkillä naamaansa ja silmänsä mustaksi. Lyömiskielto on tullut aika myöhään. 1950-luvulla ei enää lyöty, mutta uhkailtiin orpokotiin viemisellä, jos ei oltu kunnolla. 1950-luku muutti kasvatustyylin. Syntyivät rakkauden lapset. Haavat olivat olemassa, oli muita ongelmia, miehet tekivät kiljua ja ryyppäsivät, lapset tekivät kaikki työt. Lottien kanssa on keskusteltu siitä, mitä he näkivät työssään.

Osallistuin kansakoulussa viidennestä luokasta kahdeksanteen luokkaan joka vuosi Oulun kaupungin kulttuurilautakunnan kulttuurikilpailuihin. Viimeisenä vuonna osallistuin Oulun nuorisoliitto ry:n jäsenenä. Olin innokkaana mukana ja sain useita pieniä hopeisia ikäryhmäpalkintoja. Lauluja olivat mm. Aamulaulu (”Kaiu, kaiu lauluni, kaiu korkealle”), Lähteellä (”Sua lähde kaunis katselen”) ja Iltalaulu (”Tääl’ yksinäni laulelen, kun ilta tullut on”). Aikuisena olen osallistunut iskelmälaulukilpailuihin, joissa lauloin esim. tangon Unhoita menneet (”Voi ällös itke armas enää, ei päivät menneet palata nyt voi”). Olen myös laulanut Uolevi Junnon johtamassa Kärsämäen sekakuorossa mieheni Arvin kanssa ja esiintynyt Oulun ja Lapin lääneissä.

Ensimmäinen työpaikkani talouskoulun jälkeen oli Fiskarsin kotitalouskonsulentin paikka. Tehtävänä oli kertoa emännille, kuinka markkinoille tulleita kodinkoneita käytetään. Osuuskaupat myivät koneita työväen- ja seurojentaloilla tai maatalousnäyttelyissä. Tilaisuudet olivat 1-3 päivän mittaisia. Myös koteihin mentiin esittelemään koneiden käyttöä.

Juhlal palvelu–Lounasravintola Sankia Prihan avajaiset olivat 18.12.1990. Nimi on karjalaa ja tarkoittaa ”kaunistä poikaa”. Kärsämäellä oli paljon karjalaisia, ja nimi oli heidän ehdotuksensa. Yrittäjän urani oli lyhytaikainen ja se päättyi 1990-luvun lamaan.

Minulla on nelivuotinen sosiaaliohjaajan koulutus vuosilta 1992-1996. Opintojen aikana teimme matkan Venezuelaan ja Kolumbiaan nähdäksemme, mitä kurjuus on, sillä Suomessa ei ole samanlaista surkeutta. Se oli jotakin mitä ei voinut kuvitellakaan. Venezuelassa ihmiset eivät kuitenkaan kokeneet itseään köyhiksi vaan lauloivat ja tanssivat ja pitivät hauskaa. Pitää erottaa aineellinen ja henkinen köyhyys. Köyhyys on mielenlaatu. Ihmiset ovat mielestään rikkaita. Alkoholismi on henkistä köyhyyttä. Venezuelassa ja Kolumbiassa on paha huumeongelma, joka tuli Suomeen vasta opintojeni jälkeen. Olen toiminut monen läänin alueella. Haastattelin vanhuksia, jotka surivat hautaan asti menettämiään lähiomaisia.

Viimeisten vuosikymmenten aikana olen toiminut vapaaehtoisena lottatyössä. Tässä työtovereinani ovat toimineet mm. Anna Hakanen ja Hilikka Kuusisto. Olin perustamassa Oulaisten seudun lottaperinneyhdistystä, joka on rekisteröity 6.6.2018. Toimin yhdistyksen puheenjohtajana. Yhdistyksen sihteeri Lyyli Nevanperä on ystävällisesti laatinut kirjani loppuun kirjoituksen lottien toiminnasta.

Kirjani nimi on *Äiti, älä jätä*. Suhde äitiini jäi kipeäksi asiaksi koko iäksi. Äiti jätti minut usein yksin. Jouduin samalla tavalla jättämään oman lapseni. Kaikki tämä on jättänyt jälkeensä rikkinäisen mielen. Minulla ei ole ollut kotia eikä turvaa, ei suoraa polkua kulkea, mihin suuntaan mennä. Mutta toivoa on aina ollut.

Oulussa 30.1.2022

Leila Viitala

Toivon anatomia

Toivo on tehty uskosta parempaan tulevaisuuteen
ja kyvystä riemuita siitä, mitä meillä jo on.

Se on tehty halusta kuulla ja ymmärtää.

Rohkeus on sen moottori,
rehellisyys sen runko
ja suvaitsevaisuus sen vakiovaruste.

Se on tehty luvasta olla innostunut
ja saada muutkin innostumaan.

Toivo on tehty puheista,
mutta ennen kaikkea teoista.

Sillä ilman niitä mikään ei muutu,
ja maailma, jossa mikään ei muutu
on lähempänä epätoivoa
kuin toivoa.

Leila Viitala

Hän sai lahjaksi elämän

Hän sai lahjaksi elämän,
ilon, lempeyden,
avuliaisuuden ja ahkeruuden.
Hän kasvoi eleiden, ilmeiden ja tunteiden tulkiksi.
Hän on kuin orkidea –
ulkoinen olemus ja herkkyyys houkuttelevat.
Kielteisiksi koetut tunteet etsivät kumppania.
Hän kokee sielun tuskien johtuvan elon myllystä,
joka jauhaa:
velvollisuutta, epäoikeudenmukaisuutta,
hylkäämistä, valehtelua,
parjaamista, pettämistä.
Tämä mylly jauhaa sukupolvesta toiseen.
Ihminen uhanalainen –
LÖYDÄ ELÄMÄÄSI RAKKAUS.

Leila Viitala

Kirja kertoo kirjoittajan elämästä sodan ja köyhyyden varjostamassa lapsuudessa, hänen selviytymistaistelustaan ja työskentelystään ravintola- ja sosiaaalialalla ja vapaaehtoistyössä vielä eläkkeelle siirtymisen jälkeenkin. Isä sairastui sodassa ollessaan ja kuoli pian sodan jälkeen. Elämä oli niukkaa ja epäonni seurasi perhettä yhä uudelleen. Silti kirjoittaja selviytyi ja hän on omistanut elämänsä samassa asemassa olevien auttamiseen.

–Seuli äitin oma sankari, pyöriä ja puhas ku vasta kuokittu pottu. Nimen penskalleni aion antaa rommaanista jota lukkiin ootusaikana – itämaalaselta rohkialta ja korialta naiselta. LEILA – seuli se nimi. Elämäsä naisenpuoli ei pärijää muute ku olemalla rohkija. Ei nii ku äitisä, kaikkia om pitäny hoitaa ja passata, en tiiä mittää kiitoksista, se om rikkaien oikeus. Köyhä saa vaa haukkumiset palakasta, nehä ei ees ymmärrä mittää. Kaheksan veliä ja nelijä siskua ja juopot vanahemmat om pitäny ähärätä ja leipäsä kerijätä et om pärijätty. –Siiri Hautala, esikoistyttyänsä Leilan synnyttyä

